

dag frá degi

ORMUR REYÐI

Bókaútgávan í ár er í nógð og dygd farin langt upp um árin undan og ívallest kemur nakað afturat komandi dagarnar. Jú, munur er! Fyri ikki so mongum árum síðani kom bert rára hendinga bók og okkurt árið eingin. Nú skalt tú lesa dúgliga, skalt tú fáa lisið alt, sum út kemur á føroyskum. Men tað skuldi ikki verið tað ringasta, at úrválið er so stórt og gótt — bæði av upprunaligum og týddum.

Millum týddu skaldsøgnar er »Ormur Reyði. Víkingur fyrri vestan« eftir svenska rithøvundin Frans G. Bengtsson. Bjarni Niclasen hevur týtt og forlag hansara Keldan er útgávari.

Bókin man vera flestu føroyingum kunnug, tí hon varð lisin í útvarpinum í 1967 av Sverra Dahl og vældámd. Men tað eru jú 11 ár síðani, so eg fari at loyva mær at siga nøkur orð um hana, tí teirra, sum ikki hava lisið hesa sera skemtiliga, spennandi og eisini lættlisnu skaldsøgu um víkingar og aðrar reystar garpar á døgum Haralds Blátónn.

Frans G. Bengtsson (1894–1954) var eins og víkingurin Ormur Reyði úr Skána ættaður. Hann vaks upp á stórum harra-garði, var væl skúlaður og hevði kunnleika um næstan alt, men einahelst í søgu og skaldskapi.

Hann yrkti dúgliga og gav út tvey yrkingasøvn í 1920-árunum, sum vistu bæði gávur og serligt málsnildi. Men bestur var hann í sínum mongu smágreinum (essays) og søgu-stubbum. Har kom stilkynstur og rúmi kunnleiki hansara rættliga til sjóndar. Tann lætti, einfaldi stílin er eyðkendur fyrri hann og hetta ertandi speið (ironiurin), ið aloftast situr so hendinga væl hjá honum.

Kendasta stubbasavn hansara er »De långhåriga merovingerna« (1933).

Best dæmði honum at skriva um menskar menn og kvinnur, fólk sum skaraðu framúr í søguni, og um blóðutar bardagar. Tað lá tí nokk so ræðið fyrri hjá honum at skriva um bardagakongin og tjóð-hetjuna Karl tólvta í megnarverkinum »Karl XII:s levnad« I–II (1935–36). Ein nógvin lisin og livandi søgulig frágreiðing.

Í dag er Frans G. Bengtsson mest kendur fyrri skaldsøguna »Orm

Reyða«, sum framvegis er ein sokallaður bestselliari í Sveriki og í øðrum londum við.

Fyrri parturin »Røde Orm, sjöfarare i Västerled« kom í 1941 og hin parturin »Røde Orm, hemma och i Österled« í 1945.

Fyrri parturin er nú útkomin á føroyskum. Hin kemur væntandi eisini skjótt.

Vit fáa her at vita, hvussu hesin skanski unglingin Ormur gerst víkingur, øðrvísi enn hann hevði ætlað, hvussu hann og lagsmenn hansara eftir nakrar rimmar ránsferðir verða trælir, men síðani verða mætir menn í arabiskari hertænastu. Hæðani rýma teir við einum ættligu tungum halgigripi, koma umsiðir norður til Danmarkar og halda (drekka) jól hjá Harald kongi Blátónn, aðrenn teir heldur skundisliga halda leiðina víðari heim aftur til Skána.

Annar parturin sigur frá herferðunum eystur-

ORMUR REYÐI

eftir, inn í Russland og suðureftir. Bróðir Villibald, hesin óvikingaligi presturin við kvinnutokkanum, hevur sin skemtiliga og týðandi leiklut í hesum seinna partinum.

Hendan skaldsøga hevur nakað »fábulerandi« ævintýrkennt yvir sær, ið minnir um søgurnar úr »Túsund náttum og einari«. Mest tykir mær »Orm Reyða« minna í orðalagi og frásøghátti um forn-søgurnar, kappasøgurnar um Grettir sterka, Gunnar á Ljóðar-enda, Egil Skallagrímsson, Njál o.fl. Bjarni Niclasen, sum hevur týtt fleiri av hesum søgum, var

tí sjálvskrivaður sum týðari av »Ormi Reyða«.

Hesin stutti, fyndugi stílin, teitið og barokki humorin eru ikki Bjarna ókunnug. Hetta sam-pakkar alt so væl við lyndi í honum sjálvum.

Tak t.d. tað frálíka pettið um jólahaldið hjá Harald kongi. Menn sita har og reypa, eta og drekka — einki við máta — í fleiri dagar. Ormur hevur sagt frá ferðum sin-

um og frá tí dýrmætu gullketu, hann hevði fingið frá Almansuri, tá hann var í hansara tænastru. Fleiri vilja hava hendur á hesi ketu Orms. Gramastur er tann óræddi og bardagakringi Sigtryggur, sum bjóðar Ormi av í hólmgongu um ketuna. Kongur vil hava teir út at berjast, men Ormur ber seg undan. Ikki tí at hann er bangin fyrri at berjast, men hann tolir ikki kuld-

an. »Tað tykir mær lítið hóskaði, at eg fyrri handast Sigtrygg skal balast við hosta alt tað, sum eftiri er av vetrinum«.

Kongur letur teir so sleppa at berjast í hollini.

Ímeðan hesin dystur fer fram við veldugum sverðshøggunum innanhalla, kemur brell á Tóka, vinmann Orms, og hann heldur við síðumannin Dýra, sum hevur góðan hug á sverði Tóka og er ikki minni bardagafúsur enn hann:

»Latum okkum báðar fara út at pissa saman og ikki gloyma at taka sverðini við okkum«.

Løtu seinni kemur Tóki innaftur og setir seg millum hinar at hyggja at hólmgonguni. Tá spyr ein: »Hvussu gekkst tær við dýra?«

»Tað tók sína tíð, men nú er hann liðugur at pissa (men nú har han pissat færdigt)« svaraði Tóki.

Ormur vann hólmgonguna, men var illa særður. Tóki hevði eisini fingið skeinur, so báðir máttu liggja í songini eina tíð. Tvey konufólk passa teir, ein av ungu konunum hjá Harald kongi og dóttir hansara Ylva. Eina ferð Ylva situr og kembir Ormi heldur hon fyrri, at hon finnur onga lús í hárunum á honum.

»Tað ber ikki til«, sigur

Ormur, »so er er kamburin ov vánaligur. Greið harðari«. Men sama gjørdi. Hon fann onga lús.

»So er illa statt við mær«, segði Ormur, »og tað er verri enn eg hevði hugsað. So havi eg fingið eina sjúku í blóðið.«

Bókin er prentað í Føroyum, bæði væl og virðiliga, og tað eru ikki fleiri prentvillur í henni enn í teimum, sum prentaðar verða uttanlands.

Bókin er innbundin í reyðari permu. Á permuni er titulin settur við silvurlittum rúnalíkum stavum. Permumyndin er eitt hárfagurt og skeggjut mannshevi, teknað av Sverra Dahl.

Hesin fyrri parturin av »Ormi Reyða« er upp á 238 síður og kostar innbundin 90 krónur, óbundin 70 krónur.

Bjarni, tú skalt hava takk fyrri hesa góðu týðing av Ormi Reyða, sum í mong ættarlið fer at gleða gomul og ung. Takk fyrri Snærrasøgurnar og allar hinar, tú hevur ríkað bókmentir okkara við.

Sverri Egholm

GRAS

Yrkingin, Gras eftir Tom Christensen, varð lisin upp við jarðarferðina hjá Jens Otto Krag. J. O. Krag helt sjálvur nógva av hesari yrking og plagdi mangan at frambera hana sjálvur — uttanat.

Eg havi týtt hesa yrking leysliga. Tom Christensen fekk inspiratiónina til hana, einaferð hann lá avdottin á einum grasvølli.

Tá hann vaknaði aftur og så inn ímillum grasstráini var hugskotið har:

Grasið stendur so sitt framman fyrri mær,
har eg liggi á grasiðum sverði.
Jú meir eg bori meg í graskoddan niður,
veksur mín verð alt meir og meir.

Undir teim grønu spissbogaportum,
steði eg á, her vil eg hvíla.
Hætti mær ikki longri í hesum glámlýsi!
Hætti mær ikki longri fram millum strá!

Í teim dimmleittu høllum,
millum vaggandi strá,
er ein rødd, sum vaknar og rópar
harðari og harðari: Kemur tú nú,
kemur tú, kemur tú kemur tú nú,
tú nú.

Óg sum eitt svar
tónar ein klár,
vøkur, klingandi dreingjarødd í mær:
Ikki enn, nei! Ikki enn, nei!

Men tá mitt vitloysi er at enda,
tá dreymur um heiður og æru eru sum strá,
tá skal eg koma, tá skal eg koma,
tá eri eg lítill og ein eydnurik sál.

Frits

